

Teknisk utbildning på Åland under 65 år

Historik sammanställd av tidigare rektor Bo Tikander inför att Ålands tekniska läroverk uppgick i Högskolan på Åland 01.01.2003.

Historiken presenterad av rektor Tikander i föredragsform 04.12.2002

Teknisk utbildning på Åland under 65 år

En sagolik början
Tiden i sjöfartsläroverket
Nybyggnaderna
Elteknisk utbildning
Skolarbetet, timplaner, läroplanen
Ingenjörsutbildning
Yrkeshögskolan
Undermaskinmästarkurserna
Övriga behörighetsgivande kurser
Simulatorerna
Ålands teknologicentrum
Datateknikens intåg
Fortbildningsverksamheten
Studera
Lärare, personal
1990-talet

En sagolik början

"När Ålands tekniska läroverk nu går till historien och blir en del av Högskolan på Åland är det ett naturligt steg i en kontinuerlig utveckling mot en allt högre teknisk utbildningsnivå, nödvändig i en alltmer komplicerad värld. Det trista alternativet är stagnation och tillbakagång."

Detta skrev professor Kurt Waller för ca 1/2 år sedan i en debattartikel under rubriken Ålands universitet - en framtidsvision.

Jag hoppas av hela mitt hjärta att den tekniska utbildningen på Åland går en ljus framtid till mötes. Den gångna tiden visar att det finns möjligheter och kapacitet.

Under årens lopp har många steg passerats och de har gått i rätt riktning, vi har fått uppleva positiv utveckling. En berättelse om detta vill jag försöka förmedla, kalla det för historik med måttligt inslag av siffror.

Tekniska skolans första rektor Alarik Häggblom betecknade början som en saga när han en gång berättade om skolans första tider vid en läsårsavslutning. Han tänkte på sagan om askungen när han jämförde förhållandena vid starten 1935 med den moderna rymliga och välutrustade skola som vi hade redan i början av 1980-talet.

Det var hösten 1934 som man inom landskapsstyrelsen vid budgetbehandlingen för följande år tog upp anslag för en åländsk maskinmästarskola. Antalet maskindrivna fartyg ökade och det var lång väg att söka sig till industriskolorna i Helsingfors eller Åbo, där det fanns svenskspråkig maskinmästarutbildning vid de mekaniska avdelningarna.

Avsikten var att den nya skolan skulle verka som en maskinteknisk avdelning vid Högre navigationsskolan i Mariehamn. Men risken fanns att nya utgifter inte skulle kompenseras eller ersättas med statsmedel och lagtinget krävde därför tilläggsutredningar. Landskapsstyrelsen vände sig då bl.a. till rektorn för industriskolan i Helsingfors för att få detaljuppgifter om utrymmesbehov, utrustning och kostnader. Därefter gjorde landskapsstyrelsen våren 1935 en ny framställning och framhöll då bl.a. följande: "Maskinlaboratoriet kan enligt vad nämnda rektor meddelat i varje händelse under första undervisningsåret undvaras då det givetvis främst blir fråga om utbildning av sjömaskinister och de demonstrationer och experiment som behöva utföras kunna verkställas ombord på en ångare. Laboratoriet kommer att sedermera oundgängligen behövas, men kan småningom försees med fullständig utrustning. Inredningen av detsamma torde dock bära framskjutas och lärartjänsten bli avtalstjänst tills skolan varit i verksamhet åtminstone ett år och man har någon möjlighet att bedöma huruvida elevantströmningen blir tillfredsställande".

Den nya skolans organisation skissade landskapsstyrelsen på följande sätt: "Skolan bör vad undervisningen vidkommer fullt motsvara de maskintekniska avdelningarna vid rikets industriskolor, för att de elever som genomgått den, måtte få samma rätt med avseende å innehav av tjänster. En sådan rätt kan dock inte tillförsäkras eleverna genom landskapslag, för så vitt det gäller sjömaskinister, utan torde beträffande dessa en överenskommelseförordning med riket bära träffas".

Så långt landskapsstyrelsens framställning. Man föreslog också att det officiella namnet för den nya utbildningen skulle bli Mariehamns högre navigationsskolas maskintekniska avdelning.

Den 1 mars 1935 beviljade lagtinget enhälligt det äskade anslaget dock med förbehållet att maskintekniska avdelningen skulle få inrättas först sedan det genom en överenskommelseförordning med riket hade skapats garantier för att maskinistutbildningen på Åland skulle medföra samma kompetens för sjötjänst som motsvarande utbildning i riket.

Detta förordningsförslag utformades efter informella kontakter med myndigheterna i Helsingfors och gick i huvuddrag ut på följande:

Först angavs maskintekniska avdelningens uppgift: "att utbilda ång- och motormaskinmästare av olika grader enligt de bestämmelser som i sådant avseende äro eller framdeles komma att bliva i riket gällande".

I fråga om undervisningens organisation, inträdesfordringar, lärokurser och examina skulle gälla vad som är föreskrivet för statens motsvarande undervisningsanstalter. Härfter följde det viktiga stadgandet att "vid den maskintekniska avdelningen avlagd examen medför samma kompetens med avseende å anställning i sjötjänst eller industriell inrättning som gäller för examen avlagd vid statens motsvarande undervisningsanstalt".

Vidare ingick bestämmelser om lärarnas rättigheter - de likställdes med lärare vid statens industriskolor - samt om vederbörande statlig myndighets skyldighet att övervaka avdelningens verksamhet. Efter remissrunda och godkännande av landskapet och statsmakten utfärdades överenskommelseförordningen den 12 oktober 1935.

I och med detta var det fritt fram att inleda maskinbefälsutbildning på Åland. Nu var det bara de praktiska frågorna som skulle ordnas.

Maskintekniska avdelningen fick till sitt förfogande tre rum i navigationsskolans vindsvåning, det största 30 m². Tack vare förhandskontakter med inträdessökande och sökande till fackläartjänsten kunde landskapsstyrelsen den 12 oktober, alltså samma dag som överenskommelseförordningen utfärdades, kungöra att avdelningen skulle inleda sin verksamhet den 1 november 1935. En lärare lektor anställdes den 26 oktober. Inträdesprov för 23 sökande anordnades 30 oktober och 20 av dessa fick börja skolan därpå följande dag den 1 november (en månad försening jämfört med ordinarie terminsstart i riket).

Maskintekniska avdelningen fick snart gott rykte. Det berodde bl.a. på att man här hade som enda uppgift att utbilda maskinmästare och undervisningen i många delar kunde anpassas efter elevernas blivande yrke jämfört med undervisningen vid industriskolornas mekaniska avdelning där man förutom maskinmästare utbildade ritare och verkmästare samt andra arbetsledare för maskin- och metallindustrin. Timplanen omfattade 3 läsår å 40 veckotimmar (vh) + 40 vh + 41 vh.

Tiden i sjöfartsläroverket

Rätt snart bedömde man att elevunderlaget på Åland var tillräckligt stort för en fullständig treårig maskinbefälsskola med intagning av nya elever varje år. Detta togs i beaktande när man år 1937 började planera ett nytt skolhus. Planeringen och bygget av den nya navigationsskolan - nuvarande sjöfartsläroverket - gick föredömligt snabbt och redan vid höstterminens början 1939 kunde man flytta in i den nya skolbyggnaden. Maskintekniska avdelningen fick disponera hela andra våningen, med tre klassrum, kansli, ett litet lärarrum och en stor ritsal. Särskild ritsal var mycket viktig, vilket man kan förstå då antalet veckotimmar i maskinritning var så många som 33 under den treåriga utbildningstiden, och därtill kom 4 veckotimmar projektionslära och -ritning. Nästan en tredjedel av studietiden ägnades åt att utveckla färdigheterna i ritning och ritningarna var ofta riktiga konstverk förutom att de tjänade sin egentliga uppgift som grund för konstruktion och tillverkning. En ritning som gjorts av en elev på klass 1 vid industriskolan i Helsingfors 1914-15 hänger inramad ute i korridoren. Det var Evert Stenroos från Föglö.

I skolhusets bottenvåning reserverades rum för maskinlaboratorium med pannrum för övningspanna samt ellaboratorium. Men utrustningen av dessa gick ej alldeles enkelt då skolhuset och i synnerhet bottenvåningen under krigstiden togs i anspråk för militära ändamål och som verkstad. Under krigstiden var maskinmästarutbildningen tvåårig men ändrades ånyo till treårig år 1948.

Trots kriget 1939-1944 som vållade upprepade inskränkningar i skolarbetet verkställdes 1943 en omorganisation av navigationsskolan - maskintekniska avdelningen. Namnet ändrades till Ålands sjöfartsläroverk och maskintekniska avdelningen fick en mera självständig ställning med egen avdelningsföreståndare. Den ekonomiska förvaltningen blev dock fortfarande underställd sjöfartsläroverket och dess föreståndare som från och med nu benämndes rektor.

Inom maskintekniska avdelningen arbetade man på 1940-talet flitigt med att utveckla nya kursplanen för maskinmästarutbildningen. Timplan och kursinnehåll hade man i stora drag från riket men innehållet kunde ändå anpassas till de främst svenska läroböcker som stod till buds. Avdelningen kom därför att fortsättningsvis inneha en viss särställning i jämförelse med studieriktningen för maskinmästare vid rikets tekniska läroanstalter som de nu hette. Denna särställning underströks också av att landskapsstyrelsen år 1944 på förslag av avdelningsföreståndaren införde benämningarna undermaskinmästarexamen, maskinmästarexamen och

övermaskinmästarexamen för de kunskapsmått som gav rätt till de olika behörighetsbrev. Ingressen på betygen var Ålands sjöfartsläroverk, Maskintekniska avdelningen samt ett emblem, som bestod av en ratt och på den en propeller. Man avlade alltså examen efter varje läsår och fick motsvarande behörighetsbrev av sjöfartsstyrelsen om man hade därför stipulerad arbetspraktik. Detta examenssystem kom att bli gällande ända till utgången av år 1967 då skolan helt frikopplades från sjöfartsläroverket och blev en självständig teknisk skola från 1.1.1968 i enlighet med en landskapslag av den 25 juli 1967. Då infördes benämningen studieriktningen för maskinmästare, som ledde till teknikerexamen efter 3 års studier. Detta redde upp förbistringen med benämningarna i betyg och examen som kunde uppstå då de som tidigare studerat till maskinmästare vid sjöfartsläroverkets maskintekniska avdelning sökte landjobb i riket vid t.ex. kraftverk. Omorganisationen beaktades också i en ny riksförordning där det lika som förut slås fast att "vid skolan avlagd examen medför med avseende å anställning i sjötjänst eller vid industriell inrättning samma kompetens som motsvarande examen avlagd vid statens läroanstalt".

Laboratorierna utrustades under en följd av år, ellaboratoriet försågs år 1951 med ett tiotal olika begagnade motorer och generatorer samt start- och mätutrustning. I maskinlaboratoriet installerades en ångpanna från en bogserbåt som man köpte billigt. En lämplig ångmaskin erhöll man som donation Denna kopplades till en dubbelgenerator köpt från stadens elverk och effekten matades till en saltbrunn på utsidan av byggnaden. Vid affären med stadens elverk fick man också ångturbin med växellåda, dessa ställdes upp i maskinlaboratoriet som åskådningsobjekt. Turbinhjulet och kuggväxeln står nu i tekniska läroverkets aula under trappan upp till andra våningen. I början på 1960-talet anskaffades ett proviantkylmaskineri och litet senare ett dieselhjälpaggregat, Källe-regulator m.m. Ett fysik- och kemilaboratorium inrättades också i sjöfartsläroverkets bottenvåning. Därmed var de första laboratorierna inom alla viktiga områden klara i början av 1960-talet. Det hade gått åt mycket svett och kanske också tårar, men lärarnas och elevernas frivilliga arbetsinsatser ledde till resultat.

I timplanerna för maskinmästarutbildningen kunde år 1948 införas flera nya fackämnen då studietiden förlängdes till tre år. Från den tiden härrör ämnenas huvudindelning i 4 grupper: *Allmänna ämnen*, *allmänna fackämnen* (allmän maskinritning och tillämpad projektionslära, hållfasthetslära och maskinelement, maskinelementritning, mekanisk teknologi, elektroteknik, elektrotekniska laborationer), *specialfackämnen* (ångpannor och -maskiner, förbränningsmotorer, turbiner och regulatorer, kylteknik, övrig maskinlära, fartyget dess maskineri och författningar angående detsamma, landkraftanläggningar, konstruktion av kraftmaskiner jämte övningar, maskinlaborationer och verkstadstekniska övningar) och *sociala ämnen* (övriga ämnen). Sammanlagt 38 veckotimmar per år under de tre läsåren. Det utarbetades också detaljerade kursplanen i de olika ämnena för första gången.

Nästa gång fastställdes ny timplan för maskinmästarutbildningen år 1963. Som nya specialfackämnen infördes transportörer samt pumpar och rörledning. Vid nästa revidering år 1968 slopades kursen i transportörer och infördes det nya ämnet fartygsautomatik. Vid maskintekniska avdelningen som från början av år 1968 hette Ålands tekniska skola fastställde landskapsstyrelsen med stöd av statens yrkesutbildningsstyrelsens utlåtande smärre avvikelser från rikets läroplanen. Normalt var det obligatoriska undervisningsprogrammet två veckotimmar längre än i riket under varje läsår. Detta utnyttjades efter aktuella behov, alltid med landskapsstyrelsens godkännande. Samarbete med statens yrkesutbildningsstyrelse förekom vid läroplansarbetet bl.a. så att lärarna anlätades för att uppgöra kursplanen i sina specialämnen och skolan fick avge yttranden om nya arrangemang som infördes i riket. Utbildningsmyndigheterna i Helsingfors utnyttjade gärna kunnandet som fanns hos lärarna vid tekniska skolan i Mariehamn. Ända sedan slutet av 1940-talet finns bevis på detta goda samarbete.

Maskintekniska avdelningen var ursprungligen dimensionerad för 75 elever. Med åren ökade näringens behov av maskinbefäl samtidigt som elevantalet ökade. Toppen nåddes läsåret 1969-70 med 160 elever. Denna utveckling förutsågs i god tid och redan år 1961 aktualiserades frågan om en tillbyggnad då sjöfartsläroverkets rektor och maskintekniska avdelningens föreståndare i en skrivelse till landskapsstyrelsen redogjorde för behovet av nya utrymmen. Detta ledde till att ett extra ordinarie statsanslag beviljades för projektering av en om- och tillbyggnad av Ålands sjöfartsläroverk. Planeringen började år 1963 och år 1966 hade man utarbetat godkända skissritningar och kostnadsförslag som grund för anhållan hos Ålandsdelegationen om extraordinarie anslag stort 5,3 MFIM för bygget. År 1967 då jag kom till skolan fanns i lärarrummet en fin modell av det nygamla förstorade skolhuset och allt verkade vara klart för byggstart. Men komplikationer tillstötte. Man blev oense om en ganska obetydlig sak. Det gick nämligen inte att få statsanslag godkänt för den utvidgning av tomten som skulle behövas. Man ansåg att staden liksom på andra håll i riket skulle bidra med tomten. Sedan var det frågan om tomtens

storlek då också sjömansskolan skulle få plats i nybyggnaden. Till slut gick det så att ett annat byggnadsprojekt: Projekt (P 77) fick förtur. Det var Hotel Arkipelag, självstyrelsegården och Ålands museum.

Nybyggnaderna

Under de värsta trängselåren omkring år 1970 fick de två skolorna samsas om rummen i sjöfartsläroverket. I något skede, det var vårterminen 1969, arbetade tekniska skolan i två skift. Men sedan kom lösningarna en efter en. Mariehamns stad ställde år 1971 tomt till förfogande. Det fanns ett alternativ i Västernäs och ett vid badhusberget. Sjöfartsläroverket bestämde sig för att stanna i gamla skolbyggnaden och tomten vid badhusberget om ca 40000 m² reserverades för sjömansskolan och tekniska skolan. Under ett uppehåll i P 77 åren 1974-1975 kunde Ålands sjömansskola byggas och samtidigt byggdes moderna laboratorier med i huvudsak helt ny utrustning för tekniska skolan och sjömansskolan. Från och med hösten 1975 togs det nya kombinerade ellaboratoriet och fysiklaboratoriet i användning och från hösten 1976 har också maskinlaborationerna utförts i maskinhallen med ny utrustning. Försenade maskinleveranser gjorde att några anläggningar i maskinhallen och pannrummet kom igång först 1977.

Till maskinhall och pannrum skaffades bl.a. följande utrustning:

- Ångpanna och ångturbin, med en vattenpump som belastning.
- Matarvattenbehandlingsutrustning.
- Laboratorium för vattenanalyser.
- Övervakningsutrustning för ånganläggningen.
- Huvuddieselmotor som driver en hydrauliskt ställbar propeller.
- 150 m³ vattenbassäng för propeller.
- Fjärrmanöverpulpet för dieselmotorn.
- Startluftsystem för dieselmotorn.
- Ångturbin med kondensor och övervakningstavla.
- Två dieselgeneratorer med fartygstavla.
- Två oljeseparatorer med dagtankar. Med mera.

Från det gamla maskinlaboratoriet i sjöfartsläroverket överflyttades Jungner fjärrmanöversimulatorn, källeregulatorn, kylmaskineriet samt två äldre motorer och olika instrument. Med mera.

Till ellaboratoriet anskaffades ny utrustning: motor- och generatorprovbänkar, startapparater, manöverutrustning och mätutrustning, fasningsutrustning och en generatorbrytare. Med mera.

Laboratorierna planerades av arbetsgrupper med tekniska läroverkets och sjömansskolans lärare men egentligen var det Karl-Johan Edlund som svarade för det mesta. Den som önskar en detaljerad beskrivning kan läsa Edlunds artikel i Ålands Sjöfart nr. 2 - 1977.

I april 1974 tillsattes en planeringskommitté för den nya tekniska skolan. I januari 1977 överlämnade kommittén skissritningar, kostnadskalkyl och rumsprogram till landskapsstyrelsen för godkännande. Det blev ännu en lång och otålig väntan innan landskapsstyrelsen i november 1978 förde ärendet till lagtinget som i januari 1979 anhöll om byggnadsanslag av Ålandsdelegationen sammanlagt 9.735.000 FIM och detta gällde skolhus för tekniska samt en med sjöskolorna gemensam samlingsal och övningsbassäng. När entreprenadanbuden kom in visade det sig att tillägg om 5,9 MFIM behövdes. Anhållan om tilläggsanslag behandlades snabbt och beviljades redan i juli 1980 medan entreprenadanbuden ännu var ikraft. Den 7 juli 1980 bara 3 dagar efter det att president Kekkonen undertecknat och stadfäst anslaget tecknade landskapsstyrelsen kontrakt med PKÅ Byggen Ab som huvudentreprenör. Skolbygget färdigställdes kontraktsenligt så att tekniska skolan kunde flytta in i augusti 1981. I skolbyggnaden fanns då i 2.våningen 4 stora klassrum för ca 30 elever, två mindre klassrum för ca 12-16 elever och i 1.våningen ADB-labb, språklaboratorium, hälsovård, auditorium, förråd, fysiklaboratorium samt elevutrymmen, kansliavdelning, lärarrum och bibliotek.

Eget skolhus betydde egen identitet - skolan skulle inte mera uppfattas som en del av sjöfartsläroverket.

Två tillbyggnader har blivit nödvändiga, den första år 1987 om 412 m² för maskinrumssimulator och automationslaboratorium och den andra år 1992 med utrymmen för Ålands teknologocentrum, undervisningsutrymmen och lärarrum som en andra våning utanpå simulatoravdelningen.

Elteknisk utbildning

Planeringskommittén för tekniska skolan hade redan år 1974 räknat med att en andra studieriktning skulle inrättas och beaktade detta i rumsprogrammet. Det var en studieriktning för mät- och reglerteknik, vars namn senare ändrades till automationsteknik. En rikskommitté, "Maskinbefälskommittén 1974" hade nämligen föreslagit att elmästarbefattningar skulle inrättas på fartyg med elektriska propellermotorer och på större passagerarfartyg. Den teoretiska utbildningen för elmästare skulle vara teknikerexamen på studieriktningen för automationsteknik inom elavdelningen. Denna studieriktning inrättades enligt landskapsstyrelsebeslut 17.1.1984 och utbildningen inleddes höstterminen 1985 enligt en försökläroplan som var godkänd av landskapsstyrelsen 6.6.1985 och som ej hade direkt motsvarighet på annat håll. Det första läsårets undervisningsprogram var helt gemensamt med studieriktningen för maskinmästare och i studierna ingick hela undermaskinmästarkursens program. De som avlade examen på denna studieriktning kunde därför förutom elmästarbrev få också undermaskinmästarbrev och därefter ytterligare tjänst i maskinmästarbefattningar trots att de ej fick maskinmästarbrev.

Den här utbildningen kom till på arbetsgivarnas uttryckliga önskemål. Man ville ha en elspecialist ombord på högt automatiserade fartyg utan att för den skull behöva anställa extra personal.

Och så gick det också - med benäget bistånd av statens yrkesutbildningsstyrelse. Som svar på en förfrågan från Ålands Redarförening meddelade nämligen yrkesutbildningsstyrelsen i sitt utlåtande 2632/432/85/22.5.1986 efter en detaljerad läroplansjämförelse följande: " ... sådana fartyg som har två eller flera maskinmästarvakanser kan besätta en av dem med en tekniker som genomgått den automationstekniska studielinjen vid Ålands tekniska läroanstalt förutsatt att denna person uppfyller de övriga behörighetsvillkoren för maskinmästarbrev".

Skolarbetet, timplaner, läroplanen

Ända från starten 1935 var det 6 dagars arbetsvecka med 38 schemalagda timmar i veckan som gällde enligt timplanen. Skolarbetet pågick mellan oktober och april. I slutet av 1940-talet infördes att läsåret började första september och avslutades sista april och detta förblev gällande till och med läsåret 1985-86. Det ansågs viktigt att eleverna fick 4 månader för praktik under somrarna men det hände nog att någon undrade hur lärarna fick tiden att gå med så lång semester. Till det kunde man bara svara att lärarna enligt lagen inte hade någon semester utan alltid var i tjänst. För eleverna gällde närvaroskyldighet vid lektionerna ännu in på 1990-talet. Det hände att avdelningsföreståndaren någon dag när det var glest med elever i skolan gjorde krogrond och såg till att de kom hem och i säng om de inte var i skick för skolgång. Kaffepauser förekom inte förrän kanslisten ordnade det med en termos, en kaffepanna och en kokplatta från fysiklaboratoriet. Dagarna var rätt så långa, normalt omkring 36 lektioner per vecka också för lärarna. På lördagarna var det fem lektioner till kl.14, senare fyra då man slutade kl. 12. På lördag eftermiddag var det bl. a. verkstadsteknik/svetsning med en lärare från yrkesskolan. När han kom till lärarrummet plockade han först av allt fram sin lilla svarta bok ur plånboken och drog veckans vits som han hade antecknad där. Det var en ny vits varje vecka och det var bra för sinnesstämningen. Rektorn hade också en liten bok men den var röd, eller egentligen var det bokomslaget till Maos lilla röda, som han förvarade under sitt skrivunderlägg. När han slutade våren 1972 lämnade han kvar detta dokument åt efterträdaren och jag tror att det följde med vid flyttningen till nya skolan år 1981. Om det fortfarande finns hos rektorn har jag inte klart för mej.

Lsåret 1971-72 infördes 5-dagars arbetsvecka. Då begränsades antalet schemalagda timmar till 36 i veckan enligt ett genialiskt system som uppfanns av dåvarande rektorn. Timplanen innehöll ju 38 veckotimmar. Jag citerar från årsberättelsen. "Vanliga lovdagar under terminerna har icke förekommit. Det normala jullovet förkortades med fyra dagar. Härigenom vanns sammanlagt åtta arbetsdagar. Dessa extra dagar utnyttjades för vissa ämnen med stort veckotimantal, så att läroplanen, som upptar 38 obligatoriska timmar per vecka, kunde genomföras med 36 timmars arbetsvecka för elevernas del." Det här var en matematiskt korrekt lösning och

troligen bästa sättet att hålla kvar de två extra veckotimmarna. Sista gången detta tillämpades var läsåret 1985-86.

Det fanns inte heller tid att hålla sportlov på den gamla tiden Men detta åtgärdades också. I info-bladet ÅTS-Nytt nummer 8 som utkom vecka 8/1988 kunde man läsa följande: "Den gångna veckan har varit historisk. Det är nämligen första gången som tekniska skolan hållit sportlov. Vi som troget varit på skolan har under hela veckan inte sett en enda elev, vilket kan tydas så att sportlovet varit populärt."

Det här INFO-bladet var ett påhitt av rektor som eventuellt inte hade annat att göra på fritiden. I det första numret som utkom vecka 27 år 1987 kunde man läsa följande: (citrat) "Detta är första numret av informationsbladet ÅTS - NYTT som kan utkomma vid speciella tillfällen efter det att det skrivits med mest saklig information om det som har hänt eller kan hända händer." I det här bladet som totalt utkom med 67 nummer under en 10-årsperiod, det sista daterat vecka 27/1997 kunde man få läsa om sånt som gällde den tekniska utbildningen samt små och stora händelser i livet vid skolan. I nummer I t.ex. fanns följande notiser:

Direktionsmöte 8.6.87 med behandling av bl.a. budgeten för 1988, intagning av elever, skolans och utbildningens status

Kansliet semesterstängt 22.6-5.7 och 13.7-26.7

Entreprenadkontrakt för simulatortillbyggnaden har landskapsstyrelsen tecknat med Byggfirma Hans Mattsson som totalentreprenad

Den nya simulatoravdelningen klar 1. 10. 1987, Automationslabb klart 15. 10. 87. Tillbyggnaden utvändigt klar 1. 11. 1987.

Under rubriken FIRANYTT ingick följande notiser: Bo namnsdag 516 i Sverige. Ulla når middagshöjd 2916 (*får att fira det senare räckte det med att man reste till Lemland*)

Och slutligen under rubriken SKOLNYTT:

Studeranden utbrister då han första gången kommer till skolan och ser klassrummet: TRÅBÅNKAR, o de ska va första klass.

Det pågick ett kontinuerligt utvecklingsarbete av målsättningsprogram, läroplanen, kursverksamhet, kurslitteratur o.s.v.

Timplanen från år 1968 blev i huvuddrag gällande ända till 1982-1983 då en ny timplan fastställdes på studieriktningen för maskinmästare. Då infördes databehandling och automation som obligatoriska ämnen. För att kunna hålla antalet obligatoriska veckotimmar vid fastställda 38 minskades timantalet i några ämnen: kraftmaskiner övningar, mekanik och matematik.

Lsåret 1985-86 inleddes utbildningen på studieinriktningen för automationsteknik inom elavdelningen enligt en försöksläroplan som fastställdes 6.6.1985. Tekniska skolan hade därmed två avdelningar: en maskinavdelning inom vilken fanns studieriktningen för maskinmästare och en elavdelning med studieriktningen för automationsteknik.

Arbetsårets längd ändrades från och med läsåret 1986-87 till att omfatta 160 fulla arbetsdagar i anslutning till gymnasialstadiereformen. Skolan började 28 augusti och årsavslutningen var 8 maj. Man skulle ha undervisning 160 fulla arbetsdagar, däremot var datum för läsårets början och slut inte fastställt. Timantalet i obligatoriska ämnen ändrades till 36. Läsåret 1987-88 noterades att skolan också har en simulatoravdelning. Tillbyggnaden för maskinrumssimulatorens var klar i slutet av 1987 och simulatorens installerades i mars 1988.

Ingenjörutbildning, yrkesutbildning på högre nivå

Lsåret 1988-89 inleddes yrkesutbildning på högre nivå på specialiseringslinjen för fartygsmaskin- och kraftverksteknik. Fyraårig utbildning som leder till ingenjörsexamen. En försöksläroplan fastställdes av landskapsstyrelsen 30.11.1988. Läroplanen följde med vissa kompletteringar de av yrkesutbildningsstyrelsen 1.3.1988 uppgjorda läroplansgrunderna för denna linje. Den 15 december 1988 trädde en landskapslag i kraft (ÅL 64/88) med stadganden om den nya utbildningen. Samtidigt ändrades skolans namn till Ålands tekniska läroverk.

Stadganden om undervisningen vid Ålands tekniska läroverk ingår i ÅFS 69/88. I riket hade den 3-åriga teknikerutbildningen på studieriktningen för maskinmästare slopats och ersatts med 4-årig ingenjörutbildning genom ett statsrådsbeslut 3.5.1985. gällande utvecklingsprogram för den tekniska utbildningen. Förutsättning för fortsatt åländsk maskinbefälsutbildning var att följa riket i denna fråga då Åland inte har behörighetsgivande myndighet.

Läsåret 1989-90 inleddes yrkesutbildning på högre nivå på specialiseringslinjen för automationsteknik i enlighet med landskapsstyrelsens beslut i oktober 1986. Inriktningen var fartygsautomation med intagning av nya studerande vartannat år. I programmet ingår kurser från fartygsmaskin- och kraftverksområdet i sådan omfattning att det täcker undermaskinmästarkursens program. Man följde sålunda samma principer som tidigare gällde för automationsteknikerutbildningen.

Läsåret 1990-91 intogs studerande till grundläggande yrkesutbildning på institutnivå på linjen för automationsteknik (treårig utbildning till tekniker) enligt ett omarbetat studieprogram med specialinriktning mot fartygsautomation. Intagning planerades ske vart tredje år. För maskiningenjörutbildningen infördes detta år benämningen specialiseringslinjen för energiteknik.

Läsåret 1991-92 är sista gången som kursernas omfattning anges i veckotimmar.

Läsåret 1992-93 anges kursernas omfattning i studietidsenheter (ste). I studietidsenhet = 32 timmar (a 45 minuter)

Läsåret 1993-94 sker undervisningen på specialiseringslinjen för energiteknik enligt en läroplan som fastställdes av landskapsstyrelsen 31.12.1992. Kursen "Övningar i maskinrumssimulator" ingår i det obligatoriska programmet med 8 studieveckor. För ingenjörsexamen vid Ålands tekniska läroverk krävs därigenom att studerande avlägger ett program om sammanlagt 168 studieveckor. Kursernas omfattning anges i studieveckor på alla linjer. 1 studievecka = 40 timmars arbetsinsats av den studerande. Ett läsår = 42 studieveckor vid ÄTL,

Läsåret 1995-96 intogs studerande till två nya studieprogram för tekniker på maskinavdelningen med program fastställda av landskapsstyrelsen i augusti 1995. Det var - tekniker, maskin- och metallbranschen, med inriktning fartygsmaskin- och kraftverksteknik, samt - undermaskinmästare till tekniker, maskin- och metallbranschen, med inriktning fartygsmaskin- och kraftverksteknik, tvåårig utbildning.

Utbildningen enligt de gamla programmen slutförs. Från och med läsåret 1997-98 intas studerande till yrkeshögskoleprogram och till program som fyller de nya behörighetskrav som enligt STCW 95 gäller för fartygs befäl.

Yrkeshögskolan

Läsåret 1997-98 inleddes försöksverksamhet med yrkeshögskoleutbildning under en 5-års period till utgången av år 2001. Försöksverksamheten baserades på landskapslagarna 52/1997 och 55/1997. Som grund för lagstiftningen låg en kommittéutredning som färdigställdes år 1996. Yrkeshögskolan blev ett samarbetsnätverk med program vid fem skolor, vilkas namn bevarades, men man införde gemensamma kurser och gemensamma lärare i så stor omfattning det var möjligt. För förvaltningen och övervakningen av verksamheten tillsattes en ledningsgrupp. För ledning av verksamheten tillsattes en projektchef biträdd av en styrgrupp. Organisationsmodellen med avdelningar slopades. I stället utsågs programansvariga lärare.

Studerande som intas till yrkeshögskoleprogram vid Ålands tekniska läroverk avlägger examen som ingenjör YH inom programmet i maskinteknik (fartygsmaskin- och energiteknik, 180 sv) och programmet i elektroteknik (automationsteknik alt. fartygsautomation, 160/180 sv).

Studerande som intas till det nya programmet i informationsteknik eller IT- programmet (120 sv) erhåller yrkeshögskoleexamen i informationsteknik.

Undermaskinmästarkurserna

Under momentet "Extra kurser" beviljades i budgeten medel för undermaskinmästarkurser under en lång följd av år. Dessa kurser var främst avsedda för äldre personer som ville utbilda sig till undermaskinmästare och inte ansåg sig ha möjlighet att gå hela den 3-åriga utbildningen. Vid kurserna följdes med smärre kompletteringar undervisningsprogram som uppgjorts av handels- och industriministeriet. Den första kursen hölls år 1957. Kursernas längd var i början 3-4 månader eller mellan 459 och 556 timmar. Från och med 1978 var det yrkesutbildningsstyrelsen som svarade för kursprogrammet. Från och med läsåret 1989-90 och till och med 1994-95 anordnades 1-åriga undermaskinmästarkurser om 1 184 timmar. Därefter var det slut med dessa kurser. Sammanlagt utbildades vid skolan över 400 undermaskinmästare för fartyg och landanläggningar (kraftverk, värmecentraler och övriga ångpanneanläggningar, som, finns i exempelvis tvätterier, mejerier, industrier där ånga används, ...). Det var också vanligt att efter undermaskinmästarkursen söka inträde till den treåriga maskinmästarutbildningen.

Från och med läsåret 1997-98 utbildas vaktmaskinmästare enligt ett 2-årigt program i överensstämmelse med STCW-konventionen. I denna utbildning ingår också kurser som ger en bas för kompetens att arbeta som undermaskinmästare i kraftverk och landanläggningar.

Övriga behörighetsgivande kurser

Maskinskötarkurs, 190 timmar	Vt 1971
Maskinskötarkurs, 195 timmar	Vt 1983
Enhetsbefälsutbildning (styrmän till undermaskinmästare)	Ht 1987
Undermaskinmästare till tekniker, 2 årig utbildning, intagning av studerande en gång, samt	1995 - 1997
Tekniker, maskin- och metallbranschen med specialisering på fartygsmaskin- och kraft- verksteknik, 3-årig yrkesutbildning på institutnivå, intagning av studerande två gånger	1995 - 1998 1996 - 1999

Simulatorerna

Om maskinrumssimulatorerna och deras användning i undervisningen borde skrivas en hel bok, men det har jag tänkt att någon annan kunde ta på sin lott.

Den första stora satsningen på modern undervisningsutrustning vid Ålands tekniska skola var en fjärrmanöversimulator som Jungner Instrument Ab utvecklat för drift av fartygs framdrivningsmaskineri. Med undantag av själva huvuddieselmotorn som i simulatören representerades av en likströmsmotor förbunden med en Woodward regulator var det fråga om autentiska detaljer med manöverstativ och kontrollpulpet, indikerings- och alarmtablåer. Därtill fanns bryggpulpeter med ordertelegraf, orderskrivare samt indikerings- och kontrollfunktioner. Anläggningen var byggd med reläteknik och en hel vägg gick åt för reläskåpen. Utrustningen fick plats i maskinlaboratoriet i sjöfartsläroverket år 1973 då den gamla obehörliga demonstrationsångturbinen slängdes ut.

Simulatören behövdes vid undervisningen i den nya kursen fartygsautomatik, som infördes vid den här tiden. Denna simulator flyttades år 1976 från sjöfartsläroverket till den nya maskinhallens balkong.

Simuleringstekniken utvecklades med stormsteg i och med att datatekniken utvecklades och i november 1978 fann tekniska läroverkets direktion det befogat att föreslå anslag för en ny maskinrumssimulator i långtidsbudgeten för den kommande 5-årsperioden. En av motiveringarna saxades från norska stortingets handlingar: "Det bör inte gå för lång tid mellan anskaffningen av maskinrumssimulatorer och radarsimulatorer då

detta skulle skapa ett skevt undervisningsförhållande i skolorna". Man avsåg då navigationsskolorna och maskinbefälsskolorna.

Så småningom, i juni 1980 tillsattes en kommitté för att utföra planeringsarbetet och göra kravspecifikationer för olika alternativa lösningar. Efter många turer fick kommittén år 1985 i uppdrag att utarbeta kontrakt med Norcontrol Simulation för en anläggning som slutligen kom att kosta 4,8 MFIM. Kontrakt angående upphandlingen tecknades i februari 1986, maskinrumssimulatorn levererades i mars 1988 och kunde genast tas i användning. Och den fungerade till allas fulla belåtenhet.

Senare besökte Ålandsdelegationen skolan för att få uppgifter om denna storsatsning i samband med att man gjorde avräkning för årsbokslutet och hade att bedöma om kostnaderna kunde kompenseras med statsmedel. Det fanns ingen motsvarande anläggning i riket och då fanns risken att utgifterna inte skulle kompenseras utan ställas utanför kolumn som det hette (betalas med landskapets enskilda medel/landskapsskatt). Ålandsdelegationens granskning slutade dock lyckligt för tekniska läroverket. För sjöfartsläroverkets radarsimulatoranskaffning år 1979 existerade ej samma problem då sådana simulatorer fanns vid rikets - navigationsskolor. Det kan nämnas att en gång tidigare i slutet av 1960-talet hade kostnader för tekniska läroverket ställts utanför kolumn. Det gällde ersättning för utarbetandet av kurslitteratur, som det inte fanns motsvarighet för i riket.

Den maskinrumssimulator som nu anskaffades var uppbyggd kring en minidator och av en helt ny typ såtillvida att huvudmaskineriet utgjordes av medelvarvmotorer. Ordförande i kommittén som planerade simulatoranläggningen var Karl-Johan Edlund och det är hans förtjänst att den fick detta utförande , nämligen motsvarade en bil- och passagerarfärja beträffande skrov och huvudmaskineri, samt utrustades med fullständig ånganläggning, elanläggning med mera. Detta var den första maskinrumssimulatorn i sitt slag och krävde mycket programmeringsarbete som gjorde att leveranstiden blev lång. Men tid behövdes också för planering och byggnad av utrymmen för simulatoranläggningen. Där skulle ingå maskinrum, kontrollrum, instruktörsrum,, datorrum, vakthytt, briefingrum, rum för bryggpulpet.

Snart efter det att kontraktet tecknats levererade Norcontrol sommaren 1986 grafiskskärmarjämte minidator med program för körning av en långsamt gående huvudmotor för att vi skulle få möjlighet att anpassa undervisning till det nya samt för samarbete med Norcontrol vid utvecklingen av programvaran. Det var simulatorkommitténs ordförande som även här gjorde en stor insats. Men redan från 1.6.1987 kunde en simulatorföreståndare (Harry Nordlund) utses för att upprätthålla kontakterna med Norcontrol och utveckla kursprogram och kursmaterial för den nya kursen "Övningar i maskinrumssimulator", 2 veckotimmar i varje årskurs, som infördes i full skala från hösten 1988.

Undervisningen i simulatorn genomfördes på två sätt: 1) som en särskild kurs med 2 veckotimmar eller 2 studieveckor i varje årskurs, 2) integrerat i undervisningen i fackämnen och i engelska så att läraren tog klassen med sig till simulatoravdelningen. Enligt planeringen kunde klasserna eller årskurserna uppdelas i grupper av ändamålsenlig storlek.

Sjömansskolans och sjöfartsläroverkets elever fick bekanta sig med och använda anläggningen. Likaså befälsstuderande från Kotka, Åbo och Raumo samt från den privata sjöbefälsskolan Comet Ab på svenska västkusten. Rederier köpte uppdragsutbildning med skraddarsydda kursprogram och naturligtvis hölls fortbildningskurser för maskinbefäl i läroverkets regi men också i Sjöfartsbranschens utbildningscentralers regi. Anläggningen blev optimalt utnyttjad och antalet användningstimmar per arbetsår var så imponerande att det noterades i årsberättelsen. Som exempel kan nämnas att arbetsåret 1996-97 redovisades 1250 timmar. Servicekostnaderna för anläggningen har varit närmast obefintliga. Om det någon gång var någon detalj som inte fungerade tillfredsställande så kunde simulatorföreståndaren ordna det. Om inte på annat sätt så genom telefonkontakt med tillverkaren i Norge. Något serviceavtal var det aldrig fråga om. Tillverkaren levererade vanligen kostnadsfritt alla uppdateringar av programvaran mot att i utbyte få driftserfarenheter som man hade nytta av i den fortsatta programutvecklingen.

Det var bara en gång som det gick värre. Vid läsårets avslutning den 13 maj 1992 skulle simulatorföreståndaren som vanligt demonstrera simulatorn för äldre maskinbefäl och andra inbjudna. Men då han kom till sina domäner på morgonen fann han dem nedblöta av betongblandat vatten. Det var nämligen så att en tillbyggnad var på gång, en andra våning utanpå simulatoravdelningen. Man hade avlägsnat vattentaket och täckt över hela

södra ändan, ca 400 m², med presenningar och knutit till ordentligt. Men den här gången var det inte tillräckligt för det var också storm. Under natten hamnade därför stora mängder smutsvatten ner i 1.våningen. Simulatoren blev värst drabbad, men också teknologicentrets datorer och en del möbler fick skador. Då skolan startade på hösten var anläggningarna i drift igen.

Utvecklingen inom datortekniken gjorde att tillverkaren övergick till en teknik baserad på arbetsstationer och all programvara har standardiserats och utvecklats för att möta kraven som ställs enligt STCW 95. Med simulatortillverkarens offert för nya arbetsstationsbaserade modeller som underlag godkändes en uppdatering av simulatoranläggningen och i maj 1995 tecknade landskapsstyrelsen kontrakt med Norcontrol för denna nyanskaffning och simulatoravdelningen förfogade nu över tre fartygsmodeller med modern datorteknologi.

Ytterligare en större uppdatering gjordes år 1997 då den operationella maskinrumssimulatoren förnyades. Den gamla delen från år 1988 hade uppnått respektabel ålder och leverantören kunde ej mera garantera reservdelstillgång. Denna uppdatering var nödvändig också med tanke på kraven på effektiv utbildning enligt STCW och behovet av internationell inriktning inom yrkeshögskolan samt Åland som centrum för sjösäkerhetsutbildning. Service med egen personal var viktigt att understryka i motiveringarna.

Ålands teknologicentrum

Vid skolavslutningen i maj 1988 sade rektor:

"Ålands landsting har för en vecka sedan beviljat de första anslagen för en teknisk resursenhet - Ålands teknologicentrum - i anslutning till Ålands tekniska skola. Det gäller 400000 mk för utrustning, 300000 mk för projektledare och ev. övrig personal samt 150000 mk för projektarbeten. Vi tror att teknologicentrets placering i anslutning till tekniska skolan kommer att ge gott stöd för ingenjörsutbildningen och ge skolan förbättrade kontakter till företag i landskapet."

Till projektledare valdes Robert v Pfaler och han tillträdde tjänsten på fulltid den 1 juli 1989. Ålands teknologicentrum hade och har som primärt mål att höja den tekniska kompetensnivån i landskapet. Högtidlig invigning av ÅTC förrättades 16 december 1988 av dåvarande lantrådet Sune Eriksson som klippte bandet och genom det startade en vindsnurra på auditoriets bord. Det visade vartåt en vind skulle blåsa. En annan vind blåste igång CAD- utbildning ett år senare. Synergiverkan med läroverket kan inte nog poängteras och man får instämma med den som nyligen kallade hela detta hus för Ålands teknologicentrum. För det är ju Ålands teknologicentrum med högklassig teknisk undervisning och tekniska projekt av olika slag.

Jag tror att någon tycker att jag borde fortsätta med mycket mer om teknologicentrets verksamhet och betydelse och det instämmer jag i, men av förekommen anledning blir det ej så. En kombination av den mänskliga faktorn och tidsfaktorn har ställt till det för mig. Den mänskliga faktorn -taltakten och tidsfaktorn - tiden slut.

Datateknikens intåg

Läroverkets datorisering började år 1977 med att en Teletype terminal hyrdes av Nokia. Den var över telefonnätet ansluten till en stordator i Helsingfors och blev populär att använda i synnerhet vid tabellräkningar med periodiska funktioner. Programmen gjordes på hålremсор och när man väl fått dem inmatade till datorn tillsammans med utgångsvärden för beräkningarna fick man prydliga tabeller uträknade i Helsingfors och utskrivna på terminalens skrivare.

I början av 1980-talet började mikrodatorernas intåg. Tekniska läroverket kom i början att satsa på ABC-datorer och det första ADB laboratoriet fick 10 st ABC 80 datorer. Även till andra rum började uppenbara sig ABC datorer och det dröjde till 1987 innan de första PC-datorerna (286-or) anskaffades. Tekniska läroverkets datalaboratorium användes regelbundet också av sjöfartsläroverket och sjömansskolan samt av yrkesskolan, Ålands högskola och Medis.

ABC datorerna var lämpliga för utbildning i basic-programmering och under åren 1982-1987 hölls 27 st 24 timmars kvällskurser med sammanlagt 479 deltagare.. Vi fick höra att det inte var programmeringskurser vi

borde ägna oss åt men de var populära - och roliga. Det sattes i system att man fick anmäla sig till en kurs först samma dag den annonserades i tidningen för att kurserna normalt blev fulltecknade på nolltid. De tre första kurserna hölls av en utomstående expert medan de övriga kurserna utan protester överlämnades åt rektorn att hålla.

De första PC-datorerna anskaffades år 1987 och det var 286-or med laserskrivare och AutoCad-program. Sedan har utvecklingen gått så att det är svårt att hitta lediga bordsytor för de är upptagna av datorer. Nu finns i huset ca 100 datorer. Den första HP kalkylatorn inköptes år 1973. Den torde i dag vara en dyrgrip.

Fortbildningsverksamheten

Rektor sade i sitt tal vid läsårsavslutningen 1973: " ... behovet av utbildning för dem som studerat färdigt och är ute i förvärvslivet blir för varje år allt mer markant. Jag tror att detta särskilt gäller maskinbefäl, som för att utföra sina arbetsuppgifter bör vara förtrogna med flera av teknikens specialområden. Vi är nu inne i ett skede då automation och datateknik gör sitt intåg i fartygen. Det är klart att allt det nya ej kan rymmas med i undervisningen inom ramen för den nuvarande 3-åriga studietiden. ... Jag kan också nämna att en vid skolan under våren gjord undersökning visar att över 70% av eleverna anser att utbildningstiden borde förlängas. En annan undersökning som för närvarande utförs bland tidigare utexaminerade elever visar även samma tendens. Endast en av dem som hittills svarat anser att någon påbyggnadsutbildning i skolans regi ej behövs. De övriga anser att den är önskvärd eller nödvändig. En tredjedel av dem som hittills svarat på enkäten har också förklarat att de skulle vara intresserade av att genomgå en ca 12 veckors fortbildningskurs inkommande höst. .. "

Kursprogram för dessa kurser utarbetades inom lärarkollegiet. Viktigt var kontakten med tidigare studerande men ännu viktigare var att redarföreningen och maskinbefälsföreningen lämnade synpunkter och förslag för kursverksamheten. Det blev aldrig att anordna någon en termins kurs men lärarkollegiet utarbetade program för 3-veckors kurser som genomfördes på 1970-talet. De ordinarie lärarna fick lov att engagera sig och ställde upp som kurslärare tillsammans med specialister från företag. Från och med år 1971 har regelbundet förekommit en omfattande kursverksamhet avsedd främst för aktivt maskinbefäl. Enligt redovisning i årsberättelserna anordnades 4 st 3-veckors kurser, 4 st 2-veckors kurser och ett stort antal kurser med längden en vecka eller kortare. I årsberättelserna åren 1971 - 2000 har redovisats ca 130 kurser med sammanlagt ca 2500 deltagare. Före det arrangerades åtminstone en 1 veckas reglerteknik-kurs i maj 1967.

Studerande

Åren 1935 - 2001 har intagits sammanlagt 1975 studerande till olika studieprogram som berättigat till examen. I detta antal ingår

- 157 studerande till elteknisk utbildning åren 1985 - 2001
- 98 studerande till IT-programmet 1997 - 2001
- 412 studerande till undermaskinmästarkurserna 1957 - 1995
- 1308 studerande till maskinteknisk utbildning 1935 - 2001

Ur olika undersökningar framgår följande

- av dem som erhöll examen åren 1938 - 1995 var 49% hemmahörande på Åland
- anställning på fartyg hade
  - år 1968 59,2% av totalt 348 st med examen 1938-1967
  - år 1986 60,8% av totalt 186 st " 1980-1986
  - år 1995 64,7% av totalt 303 st " 1980-1993

Undersökningen som gjordes år 1968 finns återgiven i jubileumsskriften "Ålands sjöfartsläroverk 1868 - 1968". Undersökningarna åren 1986 och 1995 har i tabellform publicerats i Ålands tekniska läroverks årsberättelse 1995-1996.

Lärare, personal

Vid denna sagas födelsetid - kunde man kalla det kuvöstitiden? - fanns det vid avdelningen en lektor i fackämnen. *Einar Sjöholm* hette han. Honom ålåg det i början att svara för undervisningen i alla tekniska ämnen. Han blev tillika avdelningens första föreståndare (1935-1947).

Därefter anställdes *Gunnar Renqvist* som lektor i fackämnen 1941. Han var avdelningsföreståndare 1948-1960.

Följande trotjänare var lektorn i allmänna ämnen *Alarik Häggblom* från och med år 1948. Han var avdelningsföreståndare 1960-1967 och därefter rektor från 1. 1. 1968 till sommaren 1972 då han valdes till lantråd med knapp majoritet. Om vi i skolan hade anat detta skulle vi kanske ha idkat lobbning i lagtingets korridorer, som då fanns i Stadshuset, för att få ha honom kvar. Förebild fanns från presidentval i riket. Efter valet fick vi en lektion i artighet när vi fick se politiker komma till skolan för att gratulera nyvalda lantrådet.

Vaktmästaren var nästa i raden av långtidsanställda, från 1950 till 1978. Han hette *Österlund* men kallades "Fliten", av smeknamnet kan man sluta sig till varför.

Johnny Lönngren anställdes som lektor 1955 och stannade till pensioneringen 1990. Johnny har rekordet i anställningstid 35 år. Han var en mångsysslare som kunde allt. Han testade dagligen hälsan med att prova hur många cigaretter han klarade att röka. Han körde alltid i sin bil mellan skolan och maskinlaboratoriet på andra sidan gatan. Man visste därför var man hade honom. Det var bara att titta efter var Morrisen stod parkerad.

Karl-Johan Edlund anställdes som lektor 1961, överlärare från 1989 till pensioneringen 1992. Han kunde också Allt och det fanns inga begränsningar för hans kapacitet. Eleverna fick det lättare efter det att han gick in för att sköta skolarbetet på de schemalagda tiderna och alla övriga uppdrag på andra tider. Utan honom skulle skolan inte ha varit vad den är i dag. Tack vare honom blomstrade produktionen av läroedel och fortbildningsverksamheten under en lång följd av år.

Rolf Kalm var lektor i fackämnen under 24 år 1968 - 1992. Han kom till maskintekniska avdelningen och prövade på lärarjobbet läsåret 1954-55 och kom sedan tillbaka laddad med 13 års kunskaper och erfarenheter om speciellt fartygsteknik.

Ulla Karlsson var kanslist 1968 - 2000 (32 år). Med det tar hon andra platsen i raden av långtidsanställda. Ulla var så snabb att rektorn hade full sysselsättning med att hålla henne med skrivjobb. Mycket kvällstid gick till det. Det lättade litet för rektorn när hon började skriva rent lärarnas kompendier. Lärarna författade och hon skrev, även provtexterna. Ulla gjorde allt så omsorgsfullt att man aldrig behövde kontrollera henne. Det var snarare tvärtom.

Karin Salo var städare 1971 - 1995, hon var morsa för alla och isynnerhet för vaktmästaren.

Bo Tikander anställdes som lektor i fackämnen år 1967 och förordnades år 1972 till rektor, som han fick vara ända till pensioneringen år 1997.

Till ny rektor utsåg landskapsstyrelsen i mars 1997 fil.lic. dataexperten *Agneta Eriksson-Granskog* som tillträdde tjänsten 1.7.1997. Efter fem år vid Ålands tekniska läroverk är hon också administrationsexpert.

Mer än 24 år har ytterligare följande personer varit anställda:

Harry Lindqvist, 1/2 laboratorieassistent i maskinlaboratoriet, 1978-

Torolf Dahlblom, lektor i allmänna ämnen, senare överlärare i fysik, åren 1975 - 1999.

1990-talet

1990-talet präglas av utveckling av ingenjörsutbildningen. De första ingenjörerna från ÅTL avlade examen våren 1992. Ett omfattande examensarbete, 10 studieveckor, infördes för alla ingenjörsstuderande.

1990-talet präglas också av kvalitetsutveckling och införandet av ett auditerat kvalitetssystem.

Kvalitetsutvecklingen började i blygsam skala år 1993 och fick full fart år 1997. Den första auditeringen skedde i

april 1998 och innefattade hela verksamheten, personalen, utrustningen och studieprogrammen. Resultatet var med beröm godkänt. Genom kvalitetssystemet garanteras att utbildningen är godkänd enligt internationella bestämmelser om sjöfolks utbildning, behörighetsbrev och vakthållning (STCW 95). Kvalitetssystemet revideras varje år inom läroverket och externt vart femte år av en auditeringskommission.

Läroverkets kvalitetspolicy enligt kvalitetshandboken:

Målet för ÅTL är att ge högklassig aktuell utbildning inom det tekniska området på högre nivå. En studerande som genomgått en utbildning vid tekniska läroverket ska inneha den kompetens som krävs inom yrkesområdet, värderas högt på arbetsmarknaden samt besitta grundkunskaperna för eget företagande. Såväl studerande som personal skall uppskatta den studie- och arbetsmiljö läroverket erbjuder.

Yrkehögskoleutbildningen infördes vid ÅTL från 1.8.1997 med två program: maskinteknik och elektroteknik. Från 1998 tillkom IT-programmet. Rådet för utvärdering av yrkehögskolorna i Finland har gjort en utvärdering av Ålands yrkehögskola (Rapport 9:2001). Rådet efterlyser åtgärder för att skapa en klar högskoleidentitet för att förankra verksamheten i såväl lärarkår som bland studerande och har lagt fram rekommendationer om hur yrkehögskolan kan utvecklas.

Övrigt som kännetecknar 1990-talet:

internationellverksamhet,
grupparbeten,
ökade självstudier

Då lärokursernas och kursernas omfattning angavs i studieveckor möjliggjordes en smidig övergång till ökade självstudier och samtidigt minskad lärarledd undervisning i form av lektioner. ATL var banbrytande skola inom detta område på Åland. När det infördes var det inte populärt att få antalet lektioner i en kurs nedsjunka till 75% eller kanske 50%, varken för lärare eller studerande. Avsikten var ju inte att kursernas omfattning skulle minska.

Detsamma gäller denna återblick. Jag har gjort omfattande nedskärningar av det som står i konceptet. Dessutom har jag lämnat plats för fortsättning med behandling av flera avsnitt i tekniska läroverkets historia:

lagstiftning och förvaltning,
kompendieproduktionen
rumsdisposition och undervisningsutrustning i skolbyggnaden
läroplansarbetet,
lärarnas kompletteringsutbildning,
säkerhetsutbildningen
samarbete inom Åland, Finland, Norden, internationella projekt